

зробив це він дуже коротко, без заглиблення у зміст твору. Так, переказавши кількома реченнями сюжет, рецензент зазначив: “Этот миленький очерк был навеян автору чтением “Одиссеи”, и поездка Ориси с прислужницами на реку есть поездка Навзикаи, переложенная на малороссийские нравы, и очень удачно. Образы рельефны, положения живописны, язык легкий, плавный и изящный. Вообще надобно г. Кулишу отдать честь, что никто из малороссийских писателей в прозе не владел языком лучше его”⁹⁵.

“Орися” – один із небагатьох художніх творів молодого Куліша, які заслужили собі поважне місце в історико-літературному процесі середини ХІХ ст. На думку Н.Є. Крутікової, яка назвала “Орису” “з художнього погляду [...] одним з кращих творів Куліша”, цьому сприяли “стислість епізодів, вміння змалювати мальовничу картину української природи, подати виразні контрасти живої краси молодих дівчат і сивої, відживаючої старості”⁹⁶.

м. Львів

---

⁹⁵ Костомаров Н.И. “Записки о Южной Руси”, издал П.Кулиш. Том II-ой. 1857 // Етнографічне писання М.І. Костомарова. – К., 1930. – С.279.

⁹⁶ Історія української літератури: У 8 т. – Т.3. – С.443.

Строчка

У рай немає вороття
Наповненому вщерть.
Коли приходить нежиття
І не приходить смерть.

Коли у тишу не ввійдеш,
Бо стримують слова
Бо що не взнав: немає меж
За межами Єства.

“Орфей Великий” – книжка поетична **Оксани Кішко-Луцишиної**, лауреатки конкурсу ім. Б.-І.Антонича “Привітання життя” (голова журі І.Калинець) порадувала читачів на переламі століть (редактор та упоряд. серії **Ігор Трач**, упоряд. зб. **Ігор Калинець, Париж; Львів; Цвікау: Зерна, 2000**). “...Усе просто. І водночас усе складно, – пише в передмові Маріанна Кіяновська. – Бо складним є цей створений нею світ, свіжі зрізи такої далекої античності й відносно близького нам романтизму, далекі віддзеркалення справжніх або трохи намарених почуттів, імпресіоністичні замальовки, експресія уривчастих фраз, відруховість бачення кольорів і трохи ускладнена пластика творення простору. “Коли я перечитую її вірші (чи прозу), мені іноді стає страшно. Це прозирання у глибини, це розуміння причин і наслідків, це усвідомлення природи речей і сутності метаморфоз”: “Це порох, сивий порох, не руда.) / Дарма шкребти каміння молотками. / Замурували вихід перед нами, / Втопитися? – і ти моя вода”, – це абсолютно адекватне відтворення невідвортної трагічності нездійсненого кохання...

В.Л.

міфології, літератури, що допомогло авторці показати своєрідність художньої системи митця, особливості його світобачення. Українська тема, на думку Н.Крутікової, не була для Гоголя даниною тогочасній моді, вона йшла з глибин його світосприйняття, давала можливість розкрити всю повноту його творчої натури, в якій поєдналися й романтичні ідеали, і тверезий аналіз дійсності. У повістях “Вечорів на хуторі біля Диканьки” та “Миргороді”, як зазначає дослідниця, український народ уперше постав не безсилим і приниженим, а натхненним і багатим своєю духовністю, самотньою культурою.

Новий, оригінальний підхід запропонувала Н.Крутікова до відомої книги М. Гоголя “Вибрані місця з листування з друзями”. Об’єктивний, неупереджений аналіз дозволив дослідниці означити її як духовно-релігійну утопію. Н.Крутікова зазначає, що твір Гоголя вирізняється поєднанням різноманітних елементів (від проповідницьких до викривальних) і водночас ідейно-естетичною єдністю. М.Гоголь висловлює в ньому щире мрію про гармонію людських стосунків, всесвітнє братство людей. Дослідниця спростовує думку про те, що “Вибрані місця” були підсумком діяльності Гоголя-мислителя. Вона послідовно довела, що письменник знайшов сили вийти з духовної кризи, був сповнений нових планів і задумів. “І зовсім не крайній фанатизм, не безумство, — зазначає авторка монографії, — а несподівана хвороба порушила плани й назавжди забрала великого творця разом із другим томом “Мертвих душ”.

На сьогодні існує ще чимало невідкритих сторінок життя й спадщини М.Гоголя. Одна

з них — зв’язки письменника з культурними “дворянськими гніздами” України, зокрема з родиною Капністів, що стало предметом уваги дослідниці в розділі “М.В.Гоголь і Капністи”. Н.Крутікова довго й наполегливо збирала цінний біографічний матеріал. Вона з’ясувала, що між двома родинами існували давні стосунки. Родовий маєток Капністів був розташований неподалік Василівки. Батько Гоголя, Василь Опанасович, тісно співпрацював із Василем Васильовичем Капністом. Гоголі й Капністи часто зустрічалися. У листах В.Капніста містяться цінні спогади про сім’ю М.Гоголя, про ранню творчу діяльність митця. Літературна спадщина самого В.Капніста була добре відома М.Гоголю й мала на нього неабиякий вплив. Н.Крутікова запропонувала увазі читачів і листування матері М.Гоголя та доньки В.Капніста, С.Скалон-Капніст. Тут є листи, що друкуються вперше і відтепер увійдуть у науковий обіг.

Завершує монографію великий розділ “Романи В. Винниченка (1911—1916 рр.) у російському літературному контексті”, що, як і попередній розділ, друкується вперше. В. Винниченко, один із найяскравіших і найоригінальніших діячів української літератури, мав великий вплив на розвиток національної та світової культури. Тож, як доводить Н.Крутікова, значення його доробку не може бути досягнуте вповні поза порівняльно-історичними дослідженнями.

Отже, монографія Н.Крутікової важлива як для дослідження історії двох слов’янських літератур, так і для розвитку компаративістики, в ній накреслені подальші перспективи літературознавчої науки.

м. Полтава

Ольга Ніколенко

Строста

Житомирська міська молодіжна творча організація “Мистецька гільдія “Неабищо”, плідно продовжуючи експерименти зі словом, започатковані футуристами 20-х, успішно долає фінансові скрути й видає оригінальні “складні” (складень-1 “Чоловічий ЕПАТАЖ” — Житомир, серпень, 2002; складень-2 “Кавові поети” — Житомир, вересень, 2002 та ін.). Хай щастить!

В.Л.